

บทความวิจัย

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปรับพินัยในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

Legal Issues Concerning Administrative Fines under the Excise Tax Act

B.E. 2560

วันที่รับบทความ (Received) : 20 มีนาคม 2569

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 8 เมษายน 2569

วันที่ตีพิมพ์บทความ (Publish an article) : 29 มิถุนายน 2569

สาธิต เทพทอง¹

Sathit Thapthong

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาระบบการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Master's degree student, Master of Arts Program

Department of Justice Development, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

เลขที่ 272 หมู่ที่ 9 ถนนสุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล

อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

No. 272 Moo 9, Suratthani-Nasan Road, Khunthale Subdistrict,

Mueang District, Suratthani Province 84100

E-mail : Metadaday123@gmail.com

นิรมล ยินดี^{2*}

Niramol Yindee

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Associate Professor Dr., Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University

เลขที่ 272 หมู่ที่ 9 ถนนสุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

No. 272 Moo 9, Suratthani-Nasan Road, Khunthale Subdistrict,

Mueang District, Suratthani Province 84100

E-mail: jjju5940@gmail.com

¹ ผู้เขียนหลัก (first author)

² ผู้เขียนร่วม (co-author)

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัญหาการปรับเป็นพินัยกับการดำเนินคดีอาญา ภาษีสรรพสามิต 2. ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปรับเป็นพินัยและการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตของไทยและต่างประเทศ 3. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปรับเป็นพินัยและการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงในลักษณะพรรณนาความ เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปรับเป็นพินัยและการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า 1. การปรับเป็นพินัยตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ยังไม่เหมาะสมหรือได้สัดส่วนกับกรณีการลักลอบนำยาสูบเข้ามาในปริมาณมากและมีมูลค่าสูง ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้กระทำผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก 2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปรับเป็นพินัยตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 3. ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย (1) ควรกำหนดบทลงโทษทางอาญา เพื่อให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาที่มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งยังมีการกำหนดบทลงโทษทางแพ่งในอัตราที่สูงควบคู่กันไป เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (1) กรณีสินค้ามีมูลค่าสูงและมีพฤติการณ์แสวงหาประโยชน์โดยชัดแจ้ง ควรเพิ่มระดับค่าปรับเป็นพินัยตามมูลค่าสินค้าในลักษณะขั้นบันได เช่น สินค้ามูลค่าไม่เกิน 1 ล้านบาท ปรับ 1-2 เท่าของภาษีที่หลีกเลี่ยง สินค้ามูลค่า 1-10 ล้านบาท ปรับ 3-5 เท่า และกรณีมูลค่าเกิน 10 ล้านบาท อาจพิจารณาใช้ทั้งโทษปรับเป็นพินัยและโทษทางอาญาร่วมกัน (2) ในกรณีผู้กระทำผิดซ้ำ ควรกลับไปใช้โทษทางอาญา โดยกำหนดบทบัญญัติให้ผู้ที่เคยถูกลงโทษปรับเป็นพินัยแล้ว หากกระทำความผิดซ้ำภายใน 5 ปี ต้องถูกดำเนินคดีอาญา

คำสำคัญ: ภาษีสรรพสามิต; การปรับเป็นพินัย; ยาสูบ; การกระทำความผิดซ้ำ; ผู้กระทำผิด

Abstract

This study aims to: 1. Examine the legal problems concerning administrative fines in criminal proceedings related to excise tax offenses; 2. Study legal measures on administrative fines and criminal prosecution in excise tax violations in Thailand and abroad; 3. Propose recommendations for improving laws and law enforcement related to administrative fines and criminal prosecution in excise tax offenses. This is a qualitative study using documentary research from books, academic texts, articles, research papers, and related documents. The collected data were analyzed and synthesized using descriptive methods to propose improvements to the relevant laws and their enforcement for better efficiency.

The findings revealed that: 1. Administrative fines under the Excise Tax Act B.E. 2560 are not proportional to the severity of offenses such as large-scale smuggling of tobacco products with high monetary value. This may lead to repeat offenses; 2. The relevant laws include the Act on Administrative Fines B.E. 2565 and the Excise Tax Act B.E. 2560; 3. The researcher recommends the following improvements: Legal Recommendations: (1) Criminal penalties should be introduced to instill fear of the law among offenders, similar to the United States where specific criminal penalties are imposed. In addition, high civil penalties are enforced to deter repeated offenses. Policy Recommendations: (1) In cases involving high-value goods and clear intent to profit illegally, a tiered administrative fine system should be implemented. For example: goods valued at not more than 1 million baht — fine 1–2 times the evaded tax; goods worth 1–10 million baht — fine 3–5 times; for goods exceeding 10 million baht — both administrative fines and criminal penalties should be applied. (2) Repeat offenders should be subject to criminal prosecution. A provision should be added stipulating that those previously subjected to administrative fines and reoffend within five years must face criminal charges.

Keywords: Excise tax; administrative fine; tobacco; repeat offense; offender

1. บทนำ

สินค้าประเภทยาสูบเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งตัวผู้สูบและผู้ที่อยู่รอบข้างการที่ประชาชนในประเทศ สูบบุหรี่ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมและผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาเป็นภาระของประเทศ ในด้านสวัสดิการรักษผู้ป่วยด้วยโรค ที่เกิดจากการสูบบุหรี่ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือ และมาตรการกำกับดูแลเพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเครื่องมือที่ถือว่ามีประสิทธิภาพ คือ มาตรการทางภาษี โดยมาตรการดังกล่าวจะเป็นลักษณะการจัดเก็บภาษีนั่นคือ ภาษีสรรพสามิต โดยภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีเฉพาะที่เรียกเก็บจากสินค้าและบริการบางประเภทที่สมควรต้องรับภาษีสูง กว่าปกติ เช่น สินค้าที่บริโภคแล้วก่อให้เกิดผลเสียแก่สุขภาพและศีลธรรม (พรปวิณ ใจกันทา, 2560)

สำหรับประเทศไทยภาษีการจัดเก็บยาสูบจะมีกฎหมายหลักที่กำกับคือ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 โดยจะจัดเก็บจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้ายาสูบโดยการคิดคำนวณภาษีสรรพสามิตยาสูบของไทยตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 สำหรับยาสูบที่ผลิตในประเทศ และยาสูบที่นำเข้าต้องคิดคำนวณแบบผสม คือ ใช้ทั้งอัตราภาษีตามมูลค่าและอัตราภาษีตามปริมาณตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนผู้บริโภคยาสูบควบคู่ไปกับการหารายได้เข้ารัฐ (วรรณิกา เพชรสังข์, 2563)

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ดังกล่าวประเทศไทยได้มีการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การปรับขึ้นภาษียาสูบในอัตราที่สูงมากติดต่อกันหลายครั้งทำให้ปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบหนีภาษี จากการศึกษาในช่วงกลางเดือนมิถุนายน 2564 ได้มีการเปิดเผยตัวเลขพบว่า ยาสูบผิดกฎหมายในประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 ของยอดจำหน่ายยาสูบในประเทศ คิดเป็นมูลค่า ประมาณการกว่า 4,000 ล้านบาท แม้ว่ากรมสรรพสามิตได้ชี้แจงต่อคณะกรรมการว่า ในช่วง 3 ปี ที่ผ่านมามีการจับกุมยาสูบเถื่อนมากขึ้น แต่กลับพบว่ายาสูบเถื่อนกลับเพิ่มขึ้นทวียิ่ง (ฉัตรสมน พุทธิภิษฎา, 2565) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของรัฐและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดการกระทำความผิดการลักลอบหนีภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติมาตรา 203 ไว้ว่าผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองเท่าถึงสิบเท่าของค่าภาษี ที่จะต้องเสียหรือที่เสียไม่ครบถ้วน แต่ต้องไม่ต่ำกว่าสี่ร้อยบาท

(1) มีไว้ในครอบครองซึ่งสินค้าที่เป็นสินค้าที่มีได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน เว้นแต่

(ก) ในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตมีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟ

(ข) ในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟ มีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน หรือในกรณีที่เป็นการครอบครองยาสูบหรือไฟโดยชอบตามมาตรา 165 หรือมาตรา 173

(2) มีไว้ในครอบครองโดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสินค้าที่ได้รับยกเว้นหรือได้รับคืน ภาษีแล้วตามหมวด 1 ส่วนที่ 9

มาตรา 204 ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับตั้งแต่ ห้าเท่าถึงสิบเท่าของค่าภาษีที่จะต้องเสียหรือที่เสียไม่ครบถ้วน แต่ต้องไม่ต่ำกว่าแปดร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) ขายหรือมีไว้เพื่อขายซึ่งสินค้าที่เป็นสินค้าที่มีได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน เว้นแต่

(ก) ในกรณีที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตมีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟ

(ข) ในกรณีที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟ มีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน หรือในกรณีที่เป็นการขาย หรือมีไว้เพื่อขายซึ่งไฟที่กรมสรรพสามิตผลิตขึ้น

(2) ขายหรือมีไว้เพื่อขายโดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสินค้าที่ได้รับยกเว้นหรือได้รับคืน ภาษีแล้วตามหมวด 1 ส่วนที่ 9

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การลักลอบหนีภาษีพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นความรับผิดชอบทางอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติในขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 ได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 จึงทำให้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นพระราชบัญญัติที่ถูกกำหนดให้เป็นปรับเป็นพินัยตามบัญชี 2 จึงทำให้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เปลี่ยนแปลงโทษอาญาตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ซึ่งปรับเป็นพินัยให้มีสภาพเป็นกฎหมายที่นับเป็นโทษอาญา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่ต้องชำระให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงแห่งการกระทำและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกัน และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ โดยไม่มีการกักขังแทนค่าปรับ หรือสามารถผ่อนชำระค่าปรับได้ดังเช่นที่เป็นอยู่ในคดีอาญา การเปลี่ยนสภาพบังคับ ไม่ให้เป็นโทษอาญาโดยกำหนดวิธีการดำเนินการขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะนี้ ย่อมจะช่วยให้ประชาชน ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัวอีกต่อไป แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในการที่นำมาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับในกรณีการกระทำความผิดการลักลอบหนีภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 อาจส่งผลกระทบต่อหลักความไม่ได้สัดส่วน กล่าวคือ การลักลอบนำยาสูบเข้ามาซึ่งมีปริมาณจำนวนมาก และมีมูลค่าที่สูง อาจส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ผู้กระทำความผิดอาจหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญของหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ จึงเห็นว่า ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงการปรับโทษในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เนื่องจากการปรับเป็นโทษไม่ได้สัดส่วนกับการลักลอบนำยาสูบเข้ามาในปริมาณจำนวนมาก และมีมูลค่าที่สูง อาจส่งผลทำให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้นหันกลับมากระทำผิดอีกครั้ง

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปรับเป็นโทษกับการดำเนินคดีอาญาภาษีสรรพสามิต
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปรับเป็นโทษและการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการปรับเป็นโทษและการดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เป็นภาษาไทย รวมทั้งหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ อันเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ตลอดจนศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารคำสอน งานวิจัย รายงานการศึกษา วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ บทความวิจัย ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์หาคำตอบและข้อสรุป และประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้คำตอบที่ตั้งสมมุติฐานไว้ ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมายเพื่อให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์และมีส่วนช่วยในการนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และเขียนเป็นพรรณนาความ

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การปรับเป็นโทษถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายภาษีสรรพสามิตในประเทศไทย โดยเฉพาะภายใต้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานสรรพสามิตในการพิจารณา และในการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับเป็นโทษโดยพิจารณาให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ อาทิ ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ความประพฤติ และสถานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ในการปรับเป็นโทษ โดยไม่ต้องนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในศาล หากผู้กระทำผิดยินยอมชำระค่าปรับที่เจ้าพนักงานกำหนด ดังนั้นการปรับเป็นโทษจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การจัดเก็บภาษีและการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

4.1 ความหมายและลักษณะของการปรับเป็นโทษ

รัฐธรรมนูญไทยกำหนดให้มีการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดและฐานะของผู้กระทำ เพื่อไม่ให้โทษรุนแรงเกินไป การถูกดำเนินคดีอาญาส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้จะไม่ได้มีความผิดจริงก็ตาม ดังนั้นจึงควรมีมาตรการลงโทษทางเลือกอื่นที่ไม่ใช่โทษอาญา

มาตรการ "ปรับเป็นพินัย" จึงถูกนำมาใช้แทนโทษอาญาบางประเภท โดยเน้นการชำระค่าปรับตามความเหมาะสมกับความผิดและฐานะของผู้กระทำ หากไม่มีเงินชำระ อาจทำงานบริการสังคมแทนได้ มาตรการนี้ช่วยให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัว ดังนั้นจึงขออธิบายความหมายและลักษณะการปรับเป็นพินัย ดังนี้

ความหมายการปรับเป็นพินัย

คำว่า “พินัย” นี้ เป็นถ้อยคำที่เคยใช้ในกฎหมายตราสามดวงและปรากฏในกฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และในกฎหมายเก่าบางฉบับ โดยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า “พินัย” หมายถึง “เงินค่าปรับที่จ่ายให้ทางราชการ โดยมาตรการปรับเป็นพินัยที่สร้างขึ้นใหม่นี้เป็นมาตรการในการสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ที่ไม่ร้ายแรง สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ให้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่ต้องชำระให้เหมาะสมกับสภาพ ความร้ายแรงแห่งการกระทำและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกัน และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงาน สาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ย่อมจะช่วยให้ประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัวอีกต่อไป ทั้งนี้ การปรับเป็นพินัยไม่ใช่โทษทางอาญา และไม่ใช่งานกระทำทางปกครองหรือคำสั่งทางปกครอง

“ปรับเป็นพินัย” หมายความว่า สั่งให้ผู้กระทำความผิดทางพินัยต้องชำระค่าปรับ เป็นพินัย ไม่เกินที่กฎหมายกำหนด (อัญมณี สัจจาสัย, ม.ป.ป)

4.2 ประวัติความเป็นมาของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ประกอบกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายได้กำหนดให้มีการปรับปรุงกฎหมายในการ กำหนดโทษอาญา ให้เหมาะสมกับสภาพความผิดหรือกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำ ความผิด และฐานะของผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้บุคคลต้องรับโทษหนักเกินสมควร หรือต้องรับภาระในการ รับโทษที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เนื่องจากกรณีที่กฎหมายกำหนดโทษปรับ ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมสามารถชำระค่าปรับได้ แต่ผู้มีฐานะยากจนและไม่มีอยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ จะถูกกักขังแทนค่าปรับอันกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง ประกอบกับเมื่อคำนึงถึงข้อห้ามหรือ ข้อบังคับที่กฎหมายกำหนดให้ประชาชนต้องปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติแล้ว จะพบว่ามีข้อห้ามหรือข้อบังคับจำนวนมาก อาจรูล้ำเข้าไปในสิทธิพื้นฐานหรือสร้างภาระอันเกินสมควรแก่ประชาชน และนับวันจะมีกฎหมายตราออกมา กำหนดการกระทำให้เป็นความผิดมากขึ้น หลายกรณีทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้กระทำความผิดเพราะ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ บางกรณีกระทำไปเพราะความยากจนเหลือทนทาน และเมื่อได้กระทำความผิดแล้ว ก็ต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ถูกจับกุมคุมขัง พิมพ์ลายนิ้วมือและลงบันทึกประวัติอาชญากรเป็นประวัติติดตัวตลอดไป และในที่สุดไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่กระบวนการที่กล่าวมาย่อมสร้าง มลทินให้เกิดแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้ามีทางใดที่จะป้องกันมิให้ประชาชนจะต้องตกเข้าสู่กระบวนการนั้นได้ จะเป็นประโยชน์แก่

ประชาชนและขจัดความเหลื่อมล้ำในสังคมลงได้ตามสมควร แม้ว่าการกำหนดมาตรการอันเป็นโทษที่ผู้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีเพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับ แต่โทษนั้นก็ไม่จำเป็นต้องใช้โทษอาญาเสมอไป ซึ่งนานาประเทศได้เริ่มปรับเปลี่ยนบทลงโทษจากความผิดอาญาเป็นมาตรการอื่นที่มีโทษอาญามากขึ้น รวมทั้งการใช้มาตรการอื่น แทนการลงโทษทางอาญา เช่น การคุมประพฤติกรณีจึงสมควรที่ประเทศไทยจะพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับนานาประเทศ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น โดยปรับเปลี่ยนโทษอาญาบางประการที่มุ่งต่อการปรับเป็นเงิน ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติเปลี่ยนเป็นมาตรการปรับเป็นพินัยที่สร้างขึ้นใหม่ไม่ให้มีสภาพเป็นโทษอาญา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่ต้องชำระให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงแห่งการกระทำและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกันและในกรณีที่ผู้กระทำความผิด ไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ โดยไม่มี การกักขังแทนค่าปรับดังเช่นที่เป็นอยู่ในคดีอาญาการเปลี่ยนสภาพบังคับไม่ให้โทษอาญาโดยกำหนดวิธีการดำเนินการขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะนี้ ย่อมจะช่วยทำให้ประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่ กระบวนการทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัวอีกต่อไปการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะ เป็นกลไกทางกฎหมาย เพื่อสร้างความเป็นธรรมและขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามเจตนารมณ์ของมาตรา 77 และมาตรา 258 ค.ด้านกฎหมาย ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย นอกจากนั้นสำหรับกฎหมายบางฉบับที่กำหนดให้มีโทษทางปกครอง แต่บัญญัติให้ฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาเพื่อบังคับชำระค่าปรับทางปกครองไว้แล้ว สมควรเปลี่ยนโทษดังกล่าวเป็นมาตรการปรับเป็นพินัยเช่นเดียวกัน

ดังนั้น พระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อรองรับนโยบายการลดการใช้โทษจำคุกในคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นความผิดไม่ร้ายแรง โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับหรือยอมรับการกระทำความผิดนั้นโดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแบบเต็มรูปแบบกฎหมายฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายหลักในการส่งเสริมระบบยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ลดความแออัดในเรือนจำ

4.3 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของกฎหมายสรรพสามิต

กฎหมายสรรพสามิตในประเทศไทยมีความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยในสมัยรัตนโกสินทร์ และเป็นส่วนสำคัญในการจัดเก็บรายได้ของรัฐ กฎหมายนี้ถูกบังคับใช้ครั้งแรกในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เพื่อเก็บภาษีจากสินค้าบางประเภทที่เป็นแหล่งรายได้สำคัญ เช่น สุราและยาสูบ ต่อมา มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการจัดเก็บภาษีให้ครอบคลุมสินค้าประเภทอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้และควบคุมสินค้าที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสังคม มีการจัดตั้งกรมสรรพสามิตขึ้นเป็นหน่วยงานอิสระ พ.ศ. 2560 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 แทนกฎหมายเดิม

แนวคิดพื้นฐาน เป็นภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง มุ่งควบคุมการบริโภคสินค้าที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรายได้ของรัฐ

วัตถุประสงค์ของกฎหมายสรรพสามิต มีดังนี้

1. จัดเก็บรายได้ให้แก่รัฐ เนื่องจาก ภาษีสรรพสามิตเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่ช่วยสนับสนุนการใช้จ่ายภาครัฐในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และสาธารณสุข

2. ควบคุมการบริโภคและการผลิตสินค้า การกำหนดภาษีสูงในสินค้าบางประเภท เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาสูบ และน้ำมัน เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริโภคและป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

3. กฎหมายสรรพสามิตมีบทบาทในการควบคุมตลาดการค้าและการแข่งขันให้เป็นธรรม โดยป้องกันการผูกขาดและการละเมิดสิทธิทางการค้า

4. การเก็บภาษีจากสินค้าที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน พลังงาน มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

หลักการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

ภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีประเภทหนึ่งในระบบภาษีอากร ดังนั้น การบริหารจัดการเก็บภาษีสรรพสามิตให้เกิดประสิทธิภาพและได้ประโยชน์สูงสุดจึงต้องอาศัย “หลักการของภาษีอากรที่ดี” ซึ่งเมื่อพิจารณาภาษีอากรที่ดีในมิติหรือแง่มุมของภาษีสรรพสามิตแล้ว (กรมสรรพสามิต, ม.ป.ป) จากการศึกษพบว่า “การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่ดี” ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ความเป็นธรรม (Equity) ในที่นี้อาจหมายถึง ความยุติธรรมด้านราคาที่ใช้เป็นฐาน (Base) ในการคำนวณภาษีความยุติธรรมเรื่องกำหนดชนิด ประเภท และลักษณะของสินค้าหรือบริการที่ทำให้สินค้าหรือบริการหนึ่งต้องเสียภาษีในอัตราที่มากกว่าสินค้าหรือบริการอื่น ๆ โดยพิจารณาจากเจตนารมณ์หรือหลักการทางทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานของภาษีสรรพสามิต ความยุติธรรมเป็นเรื่องหลักในการจัดเก็บภาษีอากรทุกชนิดว่าควรที่จะยึดหลักจัดเก็บภาษีอากรจากผู้ที่ได้รับประโยชน์ หรือจัดเก็บภาษีจากความสามารถในการจ่ายภาษี ความเป็นธรรมในทางทฤษฎีเป็นแนวคิดที่นำไปใช้ร่างกฎหมายเพื่อให้ได้กฎหมายภาษีอากรที่มีความเป็นธรรม ส่วนความเป็นธรรมในทางปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมด้วย

(2) ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) กล่าวคือ อัตราภาษีที่จัดเก็บจะต้องอยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดการหยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตนั้น ๆ ได้ เช่น ภาษีบุหรี่ที่ช่วยทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลงถือเป็นภาษีที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ การกำหนดส่วนต่างของอัตราภาษีภายในสินค้าหรือบริการประเภทเดียวกันแต่ต่างชนิดกัน เช่น เบียร์กับเหล้า ก็อาจส่งผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพของภาษีถ้าส่วนต่างของอัตราภาษีมีค่าน้อยเกินไป ก็อาจจะทำให้ผู้บริโภคไม่มีแรงจูงใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคไปสู่สินค้าหรือบริการชนิดที่มีภาษี

ที่ต่ำกว่าในขณะเดียวกันถ้าส่วนต่างของภาษีมีมากเกินไปก็อาจจะทำให้ผู้ผลิตสินค้าหรือบริการเกิดความเสียเปรียบทางการค้ากับสินค้าหรือบริการที่เป็นคู่แข่งทางการค้าได้

(3) ความเอื้ออำนวยในการจัดเก็บภาษี (Collectability) กล่าวคือ จะต้องสามารถนำไปบังคับใช้ได้จริงสามารถเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อนจนเกินไป โดยบทบัญญัติตามกฎหมายจะต้องเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ต้องไม่มากเกินไปจนจำเป็น แต่ก็ต้องทำให้ยากต่อการหลีกเลี่ยงภาษีหรือหนีภาษี ทั้งนี้ควรมีต้นทุนในการจัดเก็บตลอดจนการควบคุมดูแลที่ต่ำ

(4) ส่งผลกระทบเชิงพฤติกรรม (Behavioral Effects) เจตนารมณ์หลักสำคัญประการหนึ่งของภาษีสรรพสามิต คือ การควบคุมการบริโภคสินค้าหรือบริการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี ดังนั้น อัตราภาษีสรรพสามิตที่ดีจะต้องสามารถก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นระดับที่เหมาะสมทั้งต่อผู้ผลิตสินค้าและผู้บริโภค กล่าวคือ จะต้องไม่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ผลิตกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป

(5) ความยืดหยุ่น (Elasticity) อัตราภาษีสรรพสามิตที่ดีต้องสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะตลาดได้ เช่น อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้น ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนอัตราเงินเฟ้อ เป็นต้น สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงไปของสภาวะทางสังคมได้ เช่น การคำนึงถึงความสำคัญของการประหยัดพลังงานในสภาวะที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกมีราคาสูง เป็นต้น ซึ่งหากต้องการที่จะปรับเปลี่ยนอัตราภาษีก็สามารถทำได้โดยมีค่าใช้จ่ายน้อยหรือค่าเสียโอกาสในระดับต่ำ

(6) ความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล (Compatibility) กล่าวคือ อัตราภาษีสรรพสามิตที่ดีจะต้องสอดคล้องกับการจัดเก็บภาษีอากรอื่น ๆ และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในช่วงนั้น ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของสังคม อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ต้องมีนโยบายที่แน่นอนในการจัดเก็บภาษี เพราะการที่รัฐเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อย ๆ ก็อาจกระทบถึงการวางแผนธุรกิจของเอกชนด้วย

นอกจากภาษีสรรพสามิตจะต้องมีลักษณะของภาษีอากรที่ดีดังกล่าวข้างต้นแล้ว นโยบายหรือหลักการในการจัดเก็บภาษีจะต้องมีความเป็น “Accountability” ด้วย กล่าวคือ การจัดเก็บภาษีจะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) สามารถตอบคำถามประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี เหตุผลในการจัดเก็บมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย (Answerable) และในขณะเดียวกันก็ต้องมีองค์การทำหน้าที่เป็นกลไกในการตรวจสอบและควบคุม (Institutional Checks or control mechanisms) เมื่อนโยบายหรือหลักการในการจัดเก็บภาษีมีความเป็น Accountability ดังกล่าวแล้ว ก็จะส่งผลให้ประชาชนเสียภาษีด้วยความสมัครใจ (Voluntary) มากขึ้น รัฐบาลก็จะสามารถจัดเก็บภาษีได้โดยไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีความจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับให้ประชาชนเสียภาษีและส่งผลให้ต้นทุนในการจัดเก็บลดลงในที่สุด ซึ่งการจัดเก็บภาษีที่ประชาชนเสียภาษีด้วยความสมัครใจภายใต้กระบวนการจัดเก็บที่มีประสิทธิภาพนั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและความมีอารยะของสังคมประเทศนั้นด้วย (อุดมวิทย์ อินทร์จันทน์, 2565)

ดังนั้น ภาษีสรรพสามิตเป็นเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญของรัฐในการควบคุมพฤติกรรม การบริโภค ส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ปกป้องสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ การจัดเก็บภาษีประเภทนี้จึงต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ โปร่งใส และคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนในทุกมิติ

วัตถุประสงค์การลงโทษทางอาญา

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่ทำผิด ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำผิดดังกล่าว การที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ตามสถานการณ์ของแต่ละยุค โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่าง ๆ ดังนี้

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution) การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่มีมาแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิมโดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้าย จึงเป็นที่จะต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเฆี่ยนตี ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่น ได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรม โดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสมกับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) คือเมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน (นันทิ จิตสว่าง, 2555)

2. การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีชาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขู่ยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence) (นันทิ จิตสว่าง, 2555)

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation) การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำความผิดนี้ มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขวัญยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำความผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำความผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำความผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลีย หรือโดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำความผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหารชีวิต (นัทธี จิตสว่าง, 2555)

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็น แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หลอหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำความผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำความผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและการแก้ไขไปให้สาเหตุนั้น (นัทธี จิตสว่าง, 2555)

ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการลงโทษข้างต้น ยังเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แพร่หลายอยู่ในสังคมปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนไปสู่การลงโทษเพื่อการอบรมแก้ไข แต่การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงปรากฏอยู่ในความคาดหวังของสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ รัฐยังต้องลงโทษเพื่อตอบสนองความรู้สึกของประชาชนในกรณีที่มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันการลงโทษยังเป็นการทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ การลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขวัญยับยั้งเช่นกัน นอกจากนี้การลงโทษโดยการจำคุกยังถือเป็นการลงโทษเพื่อตัดออกจากสังคม (นัทธี จิตสว่าง, 2555)

4.4 แนวคิดการปรับโทษ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติกรณีการกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรงขณะเดียวกันก็สมควรให้มีการกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิดเพื่อให้บุคคลต้องรับโทษหนักเกินสมควรและเมื่อได้กระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาใดแล้ว ก็ต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ถูกจับกุม คุมขัง พิมพ์

ลายนิ้วมือ และลงบันทึกประวัติอาชญากรเป็นประวัติติดตัวตลอดไป และท้ายที่สุดไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ กระบวนการที่กล่าวมาย่อมสร้างมลทินให้เกิดแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแท้จริงแล้วโทษนั้นก็ไม่จำเป็นต้องใช้โทษอาญาเสมอไป ซึ่งนานาประเทศได้เริ่มปรับเปลี่ยนบทลงโทษจากความผิดอาญาเป็นมาตรการอื่นที่มีโทษอาญามากขึ้น จึงสมควรปรับเปลี่ยนโทษอาญาบางประการที่มุ่งต่อ การปรับเป็นเงินเปลี่ยนเป็นมาตรการปรับเป็นพินัย ที่สร้างขึ้นใหม่ไม่ให้มีสภาพเป็นโทษอาญา ซึ่งคำว่า "พินัย" นี้ เป็นถ้อยคำที่เคยใช้ในกฎหมายตราสามดวงและปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า พินัย หมายถึง เงิน ค่าปรับที่จ่ายให้ทางราชการ โดยมาตรการปรับเป็นพินัยที่สร้างขึ้นใหม่นี้ สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ให้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่ต้องชำระให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงแห่งการกระทำและฐานะทางเศรษฐกิจ ของผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกัน และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ย่อมจะช่วยให้ประชาชน ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัวอีกต่อไป (วรรณพงศ์ วิไลรัตน์, ม.ป.ป.)

ดังนั้นแนวคิดการปรับเป็นพินัยสะท้อนถึงการใช้กฎหมายอย่างมีเหตุผลและยืดหยุ่น โดยยอมรับว่าบางกรณีไม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการศาลให้สิ้นเปลืองทรัพยากร การลงโทษในรูปแบบการปรับจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมในการจัดการกับความผิดเล็กน้อย อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรมในสังคมสมัยใหม่

4.5 แนวคิดของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต

กรมสรรพสามิต เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง มีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายสรรพสามิต รวมทั้งจัดเก็บภาษี เพื่อเป็นรายได้ให้แก่รัฐ จากสินค้าและบริการที่มีเหตุผลความจำเป็นเฉพาะอย่าง โดยอาศัยอำนาจ ตามกฎหมายในการบริหารจัดการเก็บภาษีจากสินค้าและบริการ ประเภทสินค้า ได้แก่ สุรา ยาสูบ ไฟ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน เครื่องดื่ม เบียร์ สุรา เครื่องปรับอากาศ (ปัจจุบันเก็บภาษีเฉพาะ เครื่องปรับอากาศชนิดที่ใช้กับรถยนต์) โคมไฟฟ้า และโคมระย้า แก้วและเครื่องแก้ว รถยนต์เรือ (ปัจจุบันยกเว้นภาษี) ผลิตภัณฑ์เครื่องหอม และเครื่องสำอาง พรหม และสิ่งทอปูพื้น รถจักรยานยนต์หินอ่อนและแกรนิต (ปัจจุบันยกเว้นภาษี) ไฟ แบตเตอรี่ สารทำลายชั้นบรรยากาศ ประเภทบริการ ได้แก่ ไรต์คลับและดิสโกเธค สถานบริการอาบน้ำหรืออบตัวและนวด (ปัจจุบันยกเว้นภาษีสำหรับสถาน บริการประเภทอาบน้ำหรืออบตัว และนวดในสถานบริการ เสริมความงามหรือเพื่อสุขภาพที่ได้รับ ใบรับรองมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข) สนามแข่งม้า สลากกินแบ่งรัฐบาล (ปัจจุบัน ยกเว้นภาษี) สนามกอล์ฟ และกิจการโทรคมนาคม (ปัจจุบันลดอัตราภาษีเท่ากับศูนย์) (อุดมวิทย์ อินทร์จันทน์, 2565)

ทั้งนี้ แนวคิดในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตมีความคล้ายคลึงกันและปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมของแต่ละประเทศ สำหรับ ประเทศไทยปัจจุบัน กรมสรรพสามิตมีกรอบนโยบายในการจัดเก็บภาษี

สรรพสามิต 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสังคม (Society) เพื่อลดการบริโภคสินค้าที่มีอันตรายต่อสุขภาพ และสังคม (Sin Tax) ตลอดจนสินค้าฟุ่มเฟือย (Luxury Tax) เช่น การจัดเก็บภาษีสุรา ภาษียาสูบ ภาษีเครื่องดื่ม ภาษี ไนต์คลับและดิสโกเธค เป็นต้น 2) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนสินค้า ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดเก็บภาษีรถยนต์ ภาษีแบตเตอรี่ เป็นต้น และ 3) พลังงาน (Energy) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครอบคลุมสินค้าหรือบริการทั้งสิ้น 21 ประเภท ถึงแม้ว่าการจัดเก็บภาษีและการกำหนดสินค้าและบริการเป็นไปตาม หลักการ แต่ยังมีประเด็นที่สังคมตั้งคำถามกับอัตราภาษีที่อาจจะไม่สอดคล้องกับบริบทของสภาพ สังคมในปัจจุบัน เช่น ภาษีน้ำมันที่มีผลโดยตรงต่อราคาขายปลีกน้ำมันในประเทศ ภาษีรถยนต์นำเข้า มีอัตราที่สูงมากเมื่อเทียบกับหลายประเทศ เป็นต้น เป็นประเด็นปัญหาที่กรมสรรพสามิตควรทบทวนในภาพรวมของการ จัดเก็บภาษี ตลอดจนทบทวนการจัดเก็บภาษีของสินค้าและบริการในปัจจุบันที่ยัง ไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้ ตามเป้าหมายที่วางไว้และแนวโน้มลดลงในช่วงที่ผ่านมา นอกจากนี้ นโยบาย ของรัฐบาลก็เป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเช่นกัน (อุดมวิทย์ อินทร์จันทร์, 2565)

ดังนั้นแนวคิดของการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจึงไม่ใช่แค่เรื่องของการเก็บเงินเข้าสู่คลังเท่านั้น แต่ยัง สะท้อนถึงบทบาทของรัฐในการดูแลสังคมผ่านนโยบายทางภาษี เป็นการนำเครื่องมือทางการคลังมาใช้เพื่อ ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ กระตุ้นพฤติกรรมที่เหมาะสม และสร้างรายได้อย่างยั่งยืน เป็นภาษีที่ ผสมผสานทั้งหลักเศรษฐศาสตร์และหลักจริยธรรมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน

5. ผลการวิจัย

ภาษีสรรพสามิต คือ ภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าและบริการซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษี สูงกว่าปกติ เช่น บริโภคแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ และศีลธรรมอันดี มีลักษณะฟุ่มเฟือย และ สินค้าและบริการที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากกิจการของรัฐ เป็นต้น เพื่อเป็นรายได้ให้รัฐบาลนำไป บริหารประเทศ และทะนุบำรุงท้องถิ่นต่าง ๆ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย โดยเฉพาะยาสูบ ที่เป็นแหล่ง รายได้ของรัฐ แต่อย่างไรก็ตามการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบต้องเผชิญกับการลักลอบหนีภาษีที่ส่งผล กระทบต่อการจัดเก็บรายได้ของรัฐและการปกป้องผู้บริโภคจากสินค้าผิดกฎหมาย และการบังคับใช้ กฎหมายภาษีสรรพสามิตที่ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการปรับเป็นพินัยซึ่งเป็นการกำหนดโทษที่ไม่เหมาะสมกับ การกระทำผิดดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้มีการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปรับพินัยใน พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ดังนี้

การลักลอบนำเข้ายาสูบที่ผิดกฎหมายจะทำลายการป้องกันและควบคุมยาสูบทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับนโยบายภาษียาสูบ การค้ายาสูบที่ผิดกฎหมายมักขึ้นอยู่กับระบบภาษีและ ความอ่อนแอ ของการกำกับดูแลภาครัฐ จากมุมมองด้านสาธารณสุข การค้าที่ผิดกฎหมายมีผลกระทบ ต่อภาษี สรรพสามิตยาสูบ เพราะบุหรี่ปริศาคาถูก จูงใจผู้ซื้อและสูบ จึงส่งผลต่อการบริโภคเพิ่ม เป็นสาเหตุ ของความ เจ็บป่วย และการเสียชีวิต (ฉัตรสุมน พุทธิภิณโญ, 2565)

สำหรับประเทศไทยจึงได้มีการจัดเก็บภาษียาสูบโดยมีกฎหมายหลักที่กำกับคือ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 โดยจะจัดเก็บจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้ายาสูบโดยการคิดคำนวณภาษีสรรพสามิตยาสูบของไทยตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 สำหรับยาสูบในประเทศและยาสูบที่นำเข้าต้องคิดคำนวณแบบผสม คือ ใช้ทั้งอัตราภาษีตามมูลค่าและอัตราภาษีตามปริมาณตามพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนผู้บริโภคยาสูบควบคู่ไปกับการหารายได้เข้ารัฐ (วรรณิกา เพชรสังข์, 2563)

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ดังกล่าวประเทศไทยได้มีการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การปรับขึ้นภาษียาสูบในอัตราที่สูงมากติดต่อกันหลายครั้งทำให้ปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตยาสูบมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบหนีภาษี จากการศึกษในช่วงกลางเดือนมิถุนายน 2564 ได้มีการเปิดเผยตัวเลขพบว่า ยาสูบผิดกฎหมายในประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 ของยอดจำหน่ายยาสูบในประเทศ คิดเป็นมูลค่า ประมาณการกว่า 4,000 ล้านบาท แม้ว่ากรมสรรพสามิตได้ชี้แจงต่อคณะกรรมการฯ ว่าในช่วง 3 ปี ที่ผ่านมามีการจับกุมยาสูบเถื่อนมากขึ้น แต่กลับพบว่ายาสูบเถื่อนกลับเพิ่มขึ้นทวียิ่ง (ฉัตรสมน พงษ์นิญญ, 2565) ด้วยเหตุนี้จึงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของรัฐและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดการกระทำความผิดการลักลอบหนีภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติมาตรา 203 ไว้ว่าผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองเท่าถึงสิบเท่าของค่าภาษี ที่จะต้องเสียหรือที่เสียไม่ครบถ้วน แต่ต้องไม่ต่ำกว่าสี่ร้อยบาท

(1) มีไว้ในครอบครองซึ่งสินค้าที่เป็นสินค้าที่มีได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน เว้นแต่

(ก) ในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตมีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟ

(ข) ในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟ มีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน หรือในกรณีที่เป็นการครอบครองยาสูบหรือไฟโดยชอบตามมาตรา 165 หรือมาตรา 173

(2) มีไว้ในครอบครองโดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสินค้าที่ได้รับยกเว้นหรือได้รับคืน ภาษีแล้วตามหมวด 1 ส่วนที่ 9

มาตรา 204 ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับตั้งแต่ ห้าเท่าถึงสิบเท่าของค่าภาษีที่ที่จะต้องเสียหรือที่เสียไม่ครบถ้วน แต่ต้องไม่ต่ำกว่าแปดร้อยบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

(1) ขายหรือมีไว้เพื่อขายซึ่งสินค้าที่เป็นสินค้าที่มีได้เสียภาษีหรือเสียภาษีไม่ครบถ้วน เว้นแต่

(ก) ในกรณีที่ผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตมีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าทัณฑ์บน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผู้ประกอบการที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟ

(ข) ในกรณีที่ผู้ประกอบอุตสาหกรรมที่ได้จดทะเบียนสรรพสามิตและได้รับใบอนุญาตผลิตสุรา ยาสูบ และไฟฟ้า มีไว้ในโรงอุตสาหกรรมหรือในคลังสินค้าของตน หรือในกรณีที่เป็นการขาย หรือมีไว้เพื่อขายซึ่งไฟฟ้าที่กรมสรรพสามิตผลิตขึ้น

(2) ขายหรือมีไว้เพื่อขายโดยไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งสินค้าที่ได้รับยกเว้นหรือได้รับคืนภาษีแล้วตามหมวด 1 ส่วนที่ 9

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การลักลอบหนีภาษีพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดที่จะต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติในขณะนั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 ได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 จึงทำให้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นพระราชบัญญัติที่ถูกกำหนดให้เป็นปรับเป็นพินัยตามบัญชี 2 จึงทำให้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เปลี่ยนแปลง โทษอาญาบางประการที่มุ่งต่อการปรับเป็นเงินตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 โดยมีลักษณะ 1. ไม่ใช่โทษทางอาญาการปรับเป็นพินัย ไม่ถือเป็นการลงโทษทางอาญา จึงไม่มีการบันทึกประวัติอาชญากรรม 2. เน้นการชำระค่าปรับ มุ่งเน้นให้ผู้กระทำผิดชำระค่าปรับเป็นจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มากกว่าการจำคุกหรือลงโทษทางอาญาอื่นๆ 3. ใช้กับความผิดเล็กน้อย นำมาใช้กับความผิดที่ไม่ร้ายแรง และไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือไม่มีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างกว้างขวาง 4. คิดค่าปรับตามความเหมาะสม ค่าปรับจะพิจารณาจากความรุนแรงของการกระทำผิด และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด 5. มีสิทธิอุทธรณ์ ผู้ที่ถูกปรับเป็นพินัยมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งปรับได้ กล่าวได้ว่ามาตรการปรับเป็นพินัยที่บังคับใช้นั้นไม่ให้มีสภาพเป็นกฎหมายที่นับเป็นโทษอาญา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่ต้องชำระให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงแห่งการกระทำและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นการกำหนดค่าปรับเป็นพินัย ให้พิจารณาให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ โดยไม่มีการกักขังแทนค่าปรับดังเช่นที่เป็นอยู่ในคดีอาญา การเปลี่ยนสภาพบังคับ ไม่ให้เป็นโทษอาญาโดยกำหนดวิธีการดำเนินการขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะนี้ ย่อมจะช่วยให้ประชาชน ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัวอีกต่อไป ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าในการที่นำมาตราดังกล่าวมาใช้บังคับในกรณีการกระทำความผิดการลักลอบหนีภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 อาจส่งผลกระทบต่อหลักความไม่ได้สัดส่วน กล่าวคือ การลักลอบนำยาสูบเข้ามาซึ่งมีปริมาณจำนวนมาก และมีมูลค่าที่สูง อาจส่งผลกระทบต่อสังคม ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ เนื่องจากการไม่ได้เป็นลงโทษในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการข่มขู่และยับยั้งตามวัตถุประสงค์การลงโทษทางอาญา ซึ่งทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าคนเรากระทำผิดโดยเจตนาและก่อนจะลงมือกระทำนั้นได้พิจารณาไตร่ตรองถึงผลเสีย

แล้วจึงจะลงมือทำ หากได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำผิดจะเกิดผลดีมากกว่าที่จะตัดสินใจกระทำผิด ถ้าเห็นว่าเกิดผลเสียมากกว่าก็จะไม่กระทำผิด เพราะฉะนั้นเพื่อป้องกันมิให้คนกระทำผิด รัฐจึงต้องออกกฎหมายกำหนดความผิดและโทษสำหรับความผิดนั้นไว้ให้ชัดเจนและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อป้องกันความผิดที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงหลักการของความสุจริตซื่อสัตย์ และความเจ็บปวดทุกข์ทรมานมาใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อมีผู้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายก็จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้การลงโทษจะต้องกระทำอย่างรวดเร็วแน่นอน เสมอภาคกัน และรุนแรงตามความเหมาะสมของโทษที่กำหนดไว้ การลงโทษดังกล่าวย่อมมีประโยชน์ต่อสังคมในด้านการลดอาชญากรรมและการกระทำ ความผิดอาญาอื่น ๆ ตลอดจนจนเป็นการส่งเสริมให้คนทั่วไปเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้การกระทำผิดที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะย้อนเวลากลับไปไม่ใ้การกระทำนั้นเกิดขึ้นอีก ดังนั้น เมื่อเกิดการลักลอบหนีภาษียาสูบจึงต้องให้ความสำคัญกับการหาทางป้องกันมิให้การกระทำผิดลักษณะนั้นเกิดมาอีก ทฤษฎีนี้จึงมุ่งใช้วิธีการลงโทษอย่างหนักแน่นแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก และเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างให้บุคคลอื่นเห็นว่าถ้ากระทำความผิดฐานนั้นแล้วจะต้องได้รับโทษอย่างเดียวกัน เมื่อคนทั่วไปเห็นตัวอย่างแล้วก็จะเกิดความกลัวไม่กล้ากระทำความผิด ซึ่งถือว่าเป็นการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่บุคคลในสังคม (สัญญาพงศ์ ลิมประเสริฐ และคณะ, 2562) ดังนั้นการที่การบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีการข่มขู่และยับยั้งตามวัตถุประสงค์การลงโทษทางอาญาดังกล่าวจึงไม่อาจสามารถป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้ โดยการที่ไม่ได้เป็นการลงโทษทางอาญา เป็นเพียงการปรับเท่านั้น โดยเฉพาะในกรณีของการกระทำผิดทางเศรษฐกิจ อย่างการลักลอบหนีภาษียาสูบ หากไม่มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาควบคู่ไป ส่งผลทำให้มีโอกาสสูงที่จะหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ดังนั้นการทำให้มีโทษทางอาญาจึงทำให้ผู้คนเกรงกลัวการกระทำความผิด และเป็นการกำหนดบทลงโทษที่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษียาสูบที่มีมูลค่าสูง อย่างในสหรัฐอเมริกา ที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลกลางไว้ในประมวลรัษฎากรปี 1986 (Internal Revenue Code (IRC)) ที่มีการกำหนดโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยตามมาตรา 26 US Code § 5761 บทลงโทษทางแพ่ง เป็นการกำหนดโทษปรับในกรณีที่มีการละเมิดกฎ เช่น การขายหรือครอบครองสินค้าที่ยังไม่เสียภาษี หรือการกระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติ โทษปรับตามมาตรานี้จะอยู่ในอัตราสูงสุดไม่เกิน 1,000 ดอลลาร์ต่อการละเมิดหนึ่งครั้ง อย่างไรก็ตาม หากการละเมิดนั้นมีลักษณะเป็นการจงใจ (willful) หรือมีเจตนาเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี โทษปรับอาจเพิ่มขึ้นเป็น สูงสุดถึง 10,000 ดอลลาร์ต่อครั้ง (Cornell law school, n.d.) และ มาตรา 26 US Code § 5762 เป็นบทลงโทษทางอาญา สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีสรรพสามิตในอุตสาหกรรมยาสูบของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการผลิต การขาย หรือการครอบครองผลิตภัณฑ์ยาสูบที่ละเมิด มาตรานี้มุ่งลงโทษบุคคลหรือกิจการที่มีเจตนา ฝ่าฝืนหรือหลีกเลี่ยงกฎหมาย เช่น การผลิตหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยไม่มีใบอนุญาต การขายสินค้าที่ไม่ได้เสียภาษี การครอบครองสินค้าผิดกฎหมาย หรือการปลอมแปลงฉลากและหลักฐานการเสียภาษี (Cornell law school, n.d.) ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

อาจยังคงใช้มาตรการทั้งทางแพ่งและทางอาญาควบคู่กัน เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับการหลอกลวงภาษีสรรพสามิตยาสูบมักเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในมูลค่าสูง และอาจมีลักษณะเป็นเครือข่ายการกระทำความผิด การกำหนดโทษปรับเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการยับยั้งพฤติกรรมดังกล่าว โดยเฉพาะในกรณีที่กำไรจากการหลอกลวงภาษีสูงกว่าจำนวนค่าปรับที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น การกำหนดโทษจำคุกจึงเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มระดับความเสี่ยงของผู้กระทำความผิด และทำให้การกระทำดังกล่าวมีต้นทุนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศไทย ภายหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ความผิดบางประการตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ได้ถูกเปลี่ยนจากความผิดทางอาญาเป็นความผิดทางพินัย ซึ่งมีเพียงโทษปรับเป็นหลัก แม้มาตรการดังกล่าวจะช่วยลดภาระของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความรวดเร็วมากขึ้น แต่ในกรณีของการลักลอบหนีภาษียาสูบ ซึ่งเป็นความผิดที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อรายได้ของรัฐในวงกว้าง การกำหนดโทษเพียงมาตรการปรับอาจไม่เพียงพอในการสร้างแรงยับยั้งที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น แนวทางของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดบทลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาควบคู่กัน อาจเป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นการกระทำโดยเจตนา การกระทำความผิดซ้ำ หรือการกระทำในลักษณะเป็นขบวนการ ทั้งนี้ อาจพิจารณาปรับปรุงบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยเฉพาะมาตรา 204 ให้มีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่มีความร้ายแรง หรือมีพฤติการณ์จ้องใจหลอกลวงภาษี ในขณะที่ยังคงใช้มาตรการปรับเป็นพินัยสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง เพื่อให้เกิดความสมดุลตามหลักความได้สัดส่วน (proportionality) และเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ อันจะช่วยคุ้มครองรายได้ของรัฐ และรักษาประสิทธิภาพของระบบภาษีสรรพสามิตในระยะยาวได้อย่างเหมาะสม

6. อภิปรายผล

ภาษีสรรพสามิตยาสูบถือเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐ และเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายสาธารณะในการควบคุมการบริโภคสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตยาสูบในอัตราที่สูงจะมีวัตถุประสงค์เพื่อลดจำนวนผู้บริโภค แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การปรับเพิ่มอัตราภาษีในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง มิได้ทำให้ปริมาณการบริโภคน้ำยาสูบลดลงอย่างมีนัยสำคัญเท่าที่ควร อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการลักลอบนำเข้ายาสูบหนีภาษีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการใช้มาตรการทางภาษีเพียงอย่างเดียวในการควบคุมพฤติกรรมของผู้บริโภคและผู้ประกอบการ

ประเทศไทยได้กำหนดการจัดเก็บภาษียาสูบภายใต้ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยใช้วิธีการจัดเก็บภาษีแบบผสม (mixed tax system) คือ การคำนวณภาษีตามมูลค่าและตามปริมาณควบคู่กัน เพื่อให้สามารถบรรลุทั้งเป้าหมายด้านรายได้ของรัฐและเป้าหมายด้านสาธารณสุขในการลดจำนวนผู้บริโภคน้ำยาสูบ อย่างไรก็ตาม การปรับเพิ่มอัตราภาษีในระดับสูงติดต่อกันหลายครั้ง กลับก่อให้เกิด

ผลข้างเคียง คือ การลักลอบนำเข้ายาสูบที่ไม่ได้เสียภาษีเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ของรัฐ

เมื่อพิจารณาถึงบทกำหนดโทษตามกฎหมายเดิม การลักลอบหนีภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ถือเป็นความผิดทางอาญา อย่างไรก็ตาม ภายหลังการบังคับใช้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ได้กำหนดให้ความผิดบางประการตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ถูกปรับเปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยตามบัญชี 2 ส่งผลให้บทลงโทษทางอาญาบางส่วนถูกแทนที่ด้วยมาตรการปรับเป็นเงินเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อถกเถียงในประเด็นเรื่อง หลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality) กล่าวคือ แม้มาตรการปรับเป็นพินัยจะมีข้อดีในด้านความรวดเร็วและลดภาระของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษียาสูบ ซึ่งมีลักษณะเป็นความผิดที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อรายได้ของรัฐในวงกว้าง การกำหนดโทษเพียงมาตรการปรับอาจไม่เพียงพอในการยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ

ผลการศึกษาครั้งนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มอัตราภาษียาสูบในระดับสูง แม้จะช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจส่งผลให้เกิดตลาดยาสูบผิดกฎหมาย (illicit tobacco market) เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่มาตรการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ งานศึกษาหลายชิ้นเสนอว่า การควบคุมการลักลอบหนีภาษีจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายควบคู่กันทั้งในเชิงป้องกันและเชิงปราบปราม โดยเฉพาะการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมและมีลักษณะยับยั้ง (deterrent effect) อีกทั้ง ในประเด็นนี้ ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดทางอาชญาวิทยาและเศรษฐศาสตร์กฎหมายที่เห็นว่า ผู้กระทำความผิดทางเศรษฐกิจมักตัดสินใจบนพื้นฐานของการคำนวณต้นทุนและผลประโยชน์ (cost-benefit analysis) ดังนั้น หากบทลงโทษมีเพียงมาตรการปรับในอัตราที่ไม่สูงเพียงพอ อาจทำให้ผู้กระทำความผิดมองว่าความเสี่ยงในการถูกลงโทษมีต้นทุนต่ำกว่าผลกำไรที่จะได้รับจากการลักลอบหนีภาษี

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา พบว่า มีการกำหนดมาตรการลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาควบคู่กัน โดยกำหนดโทษทางแพ่งตาม 26 U.S.C. § 5761 ซึ่งมีค่าปรับในอัตราที่สูงและครอบคลุมหลายรูปแบบความผิด และกำหนดโทษทางอาญาตาม 26 U.S.C. § 5762 ซึ่งมีโทษจำคุกสำหรับการลักลอบหนีภาษียาสูบในลักษณะที่มีความร้ายแรง แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการใช้บทลงโทษในลักษณะผสมผสาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยบางส่วนที่สนับสนุนการลดทอนความเป็นอาชญากรรม (decriminalization) ของความผิดทางเศรษฐกิจ โดยเห็นว่าการใช้มาตรการปรับเป็นพินัยเพียงอย่างเดียวอาจเหมาะสมกับความผิดที่มีลักษณะไม่ร้ายแรง แต่ในกรณีของการลักลอบหนีภาษียาสูบซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำโดยเจตนา และมักเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการกระทำผิด การกำหนดโทษเพียงมาตรการปรับอาจไม่เพียงพอในการสร้างแรงยับยั้งที่มีประสิทธิภาพ

7. บทสรุป

พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้ในการจัดเก็บภาษีจากสินค้าบางประเภทและบริการบางชนิดที่รัฐเห็นว่าควรควบคุมหรือจัดเก็บเป็นพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์ทั้งในด้านการหารายได้ของรัฐ การควบคุมการบริโภค และการกำกับดูแลทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการนำมาตรการ “ปรับพินัย” มาใช้กับการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว จึงทำให้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นกฎหมายที่มีความผิดปรับเป็นพินัยตามบัญชี 2 ท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ส่งผลให้บทกำหนดโทษอาญาบางประการตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นมาตรการปรับเป็นพินัยแทน โดยมีหลักเกณฑ์ให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมกับความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิดและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดให้มีความสอดคล้องกัน อีกทั้งในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับ ยังอาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ โดยไม่มีการกักขังแทนค่าปรับ และยังสามารถผ่อนชำระค่าปรับได้ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพบังคับจากโทษทางอาญาไปสู่มาตรการทางพินัยอย่างเฉพาะเจาะจง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลในทางคุ้มครองสิทธิของประชาชน กล่าวคือ ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่ต้องมีประวัติอาชญากรรมติดตัวต่อไป อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การนำมาตรการปรับเป็นพินัยมาใช้บังคับกับกรณีการลักลอบหนีภาษียาสูบตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 อาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ เนื่องจากการลักลอบนำยาสูบเข้ามาในปริมาณมากและมีมูลค่าสูง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่องาน เศรษฐกิจ และสังคมในวงกว้าง หากกำหนดให้ความผิดลักษณะดังกล่าวอยู่ในระบบปรับเป็นพินัยเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ระดับความรับผิดชอบไม่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำ อันไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ และอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำได้

8. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปรับพินัยในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 พบว่า มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาระบบการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

1. ควรมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย อันเป็นการป้องปรามมิให้กระทำความผิดซ้ำ โดยสามารถศึกษาแนวทางจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้กำหนดทั้งบทลงโทษทางอาญาและบทลงโทษทางแพ่งควบคู่กันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการกำหนดโทษทางแพ่งในอัตราที่สูง เพื่อเพิ่มต้นทุนในการกระทำความผิดและลดแรงจูงใจทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ขณะเดียวกันก็มีบทลงโทษทางอาญาที่มีความชัดเจนและ

เข้มงวด เพื่อให้เกิดผลในเชิงยับยั้ง (deterrence) ตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา มาตรา 26 U.S.C. § 5761 ได้กำหนดบทลงโทษทางแพ่งในลักษณะค่าปรับที่มีอัตราสูง ครอบคลุมความผิดหลายรูปแบบ เช่น การประกอบกิจการโดยไม่มีใบอนุญาต การติดแสตมป์ภาษีอันเป็นเท็จ การจำหน่ายสินค้าที่ไม่ได้เสียภาษี การกระทำโดยเจตนา หรือการหลีกเลี่ยงภาษีในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช้มาตรการทางแพ่งเป็นกลไกเสริมในการควบคุมพฤติกรรมของผู้ประกอบการ ขณะเดียวกัน มาตรา 26 U.S.C. § 5762 ได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีอาสุม โดยกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับสำหรับผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้จัดจำหน่ายที่กระทำความผิด เช่น การไม่มีใบอนุญาต การขนส่งสินค้าโดยไม่ได้เสียภาษี การปลอมแปลงแสตมป์ภาษี ตลอดจนการช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำความผิด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกำหนดโทษทางอาญาที่มีความเข้มงวดและครอบคลุม เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีในระบบสรรพสามิต

ดังนั้น พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ควรพิจารณาปรับปรุงบทกำหนดโทษให้มีความชัดเจนและมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ มาตรา 204 ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายสรรพสามิต ควรมีการกำหนดโทษทั้งทางอาญาและทางแพ่งในลักษณะที่สอดคล้องกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ลดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด อันจะส่งผลให้การจัดเก็บภาษีของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถควบคุมการลักลอบหลีกเลี่ยงภาษีได้อย่างเป็นรูปธรรม

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรณีสินค้ามีมูลค่าสูง อย่างยาสูบต้องมีมาตรการกำกับไม่ให้ผู้กระทำผิดไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก แม้การใช้โทษทางพินัยหรือโทษทางแพ่งจะช่วยลดภาระศาลและเพิ่มความยืดหยุ่นในทางปกครอง แต่ในกรณีที่สินค้ามีมูลค่าสูงและมีพฤติการณ์แสวงหาประโยชน์อย่างชัดเจน ควรกำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อมิให้เป็นช่องทางให้ผู้กระทำความผิดใช้การปรับเป็นพินัยเป็นช่องทางหนีความรับผิดชอบในลักษณะที่ “คุ้มค่าเสี่ยง” โดยเฉพาะในกลุ่มทุนใหญ่หรือผู้ประกอบการที่มีพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำ กล่าวคือ ควรมีการเพิ่มระดับค่าปรับพินัยตามมูลค่าสินค้าแบบขั้นบันได ตัวอย่างเช่นมูลค่าสินค้าไม่เกิน 1 ล้านบาท ปรับ 1-2 เท่าของภาษีที่หลีกเลี่ยง มูลค่า 1-10 ล้านบาท ปรับ 3-5 เท่า เกิน 10 ล้านบาท พิจารณาใช้ทั้งโทษพินัยและโทษทางอาญา เป็นต้น

2. ในกรณีผู้กระทำผิดซ้ำ ให้กลับไปใช้โทษอาญา โดยควรมีการกำหนดบทบัญญัติให้ผู้ที่เคยถูกลงโทษพินัยแล้วกระทำความผิดซ้ำภายใน 5 ปี ต้องถูกดำเนินคดีอาญา ดังนั้นการใช้การปรับเป็นพินัยเป็นมาตรการที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ แต่ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสินค้ามูลค่าสูงหรือพฤติกรรมที่กระทำความผิดซ้ำ ต้องใช้บทลงโทษที่แรงขึ้นและมีมาตรการควบคุมกำกับเพิ่มเติม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำขึ้นมาอีก

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพสามิต. (ม.ป.ป.). *การจัดเก็บภาษีสรรพสามิต*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2569, จาก <https://webdev.excise.go.th/aec-law/th/excise-th-thailand.php>
- ฉัตรสุมน พงศ์นิญโญ. (2565). การตรวจติดตามและแกะรอยเพื่อจัดการค้าผลิตภัณฑ์ยาสูบผิดกฎหมาย. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 51(3), 678-703.
- นันทิ จิตสว่าง. (2555). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2569, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/454719>
- พรปวีณ์ ใจกันทา. (2560). มีอะไรเปลี่ยนแปลงในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560. *TAX POLICY JOURNAL*, 5(1), 32–33.
- พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560
- พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565
- วรรณพงศ์ วิไลรัตน์. (ม.ป.ป.). *สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565*. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2569, จาก <https://multi.dopa.go.th/legal/assets/modules/news/uploads/de61977ba4530d7401a41919d17bff3b6426b2c9249ca059341178653163617.pdf> [2569, เมษายน 2]
- วรรณิกา เพชรสังข์. (2563). *การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากบุหรี่ยาเส้น*. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ. (2562). *การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา*. งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2562.
- อัญมณี สัจจาชัย. (ม.ป.ป.). *ประชาชนได้รับประโยชน์อะไรจาก พ.ร.บ. ว่าด้วยการปรับเป็นพินัย*. บทความนี้ใช้เพื่อนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา. รายการเจตนารมณ์กฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อุดมวิทย์ อินทร์จันทร์. (2565). *ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต “ไนต์คลับและดิสโกเธค” ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กรณีศึกษา พื้นที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ นครราชสีมา*. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจและการสื่อสารคณะ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cornell law school. (n.d.). *26 U.S. Code § 5761 - Civil penalties*. Retrieved April 2, 2026, From <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/5761>
- Cornell law school. (n.d.). *26 U.S. Code § 5762 - Criminal penalties - Civil penalties*. Retrieved April 2, 2026, From <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/5762>